

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

*Руснак А.В. к.е.н., доцент, докторант
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»*

У статті визначено та обґрунтовано пріоритетні напрями державного регулювання функціонування і розвитку сільських територій. Встановлено, що соціально-економічний розвиток сільських територій є важливою складовою соціальної та регіональної державної політики.

The article defines and justifies the priority directions of state regulation of the operation and development of rural areas. Found that socio-economic development of rural areas is an important component of social and regional policy.

Постановка проблеми. Розвиток сільських територій України характеризується значними відмінностями в рівнях їх соціально-економічного розвитку, неузгодженістю ряду законодавчих та нормативно-правових актів, недостатньо чітко визначеною загальнодержавною стратегією. Це зумовлює необхідність пошуку та формування ефективних механізмів функціонування та розвитку сільських територій України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у розробку теоретичних та методологічних положень розвитку сільських територій зробили вітчизняні учені О.Д. Булавка, П.І. Гайдуцький, І.Г. Кириленко, М.К. Орлатий, І.В. Прокопа, П.Т. Саблук, В.В. Юрчишин та ін. Але є актуальні, проте не вирішені проблемні питання, що на недостатньому рівні узагальнюють та обґрунтовують об'єктивні оцінки соціально-економічних процесів, які характеризують розвиток сільських територій, зокрема ефективного державного регулювання.

Постановка завдання. Формування державної політики ефективного функціонування і розвитку сільських територій є складною багатоаспектною проблемою, яку необхідно розв'язувати на науково-обґрунтованій основі та яка потребує вирішення низки питань державного регулювання. Тому основне завдання статті полягає у визначенні та обґрунтуванні перспективних напрямів державного регулювання функціонування і розвитку сільських територій України.

Вклад основного матеріалу дослідження. Важливе значення має формування та реалізація цілеспрямованої політики розвитку сільських територій. Механізм державного регулювання функціонування і розвитку сільських територій доцільно розглядати як сукупність видів та способів дій суб'єкта регулювання, які ґрунтуються на базових принципах та реалізації функцій, забезпечуючи з використанням певних форм, методів та способів досягнення визначеної мети та розв'язання протиріч. Соціально-економічні функції держави визначають напрями її діяльності, завдання та цілі, а механізм державного регулювання забезпечує способи їх реалізації.

Особливе значення для розвитку сільських територій України має розробка та реалізація Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року [2] та Державної цільової програми сталого розвитку сільських тери-

торій на період до 2020 року [3]. Метою Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року є забезпечення сталого розвитку сільських територій, підвищення рівня життя сільського населення, охорона навколишнього природного середовища, збереження природних, трудових і виробничих ресурсів, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва. Планування і впровадження діяльності з сільського розвитку здійснюється з урахуванням Концепції Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року [4].

Згідно з державною цільовою програмою сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року подолання деградації сільських територій може відбуватися двома варіантами. Перший варіант характеризується недостатнім фінансуванням розвитку сільських територій, зокрема соціальної інфраструктури, декларуванням соціальних, економічних і екологічних заходів за відсутності реальних механізмів їх здійснення. За умови реалізації такого варіанта не забезпечується розв'язання основних проблем розвитку сільських територій, зокрема в частині зайнятості сільського населення та руйнівних процесів соціальної інфраструктури у сільській місцевості. Другий варіант передбачає визначення стратегії сталого розвитку сільських територій на основі оптимізації їх соціальної і виробничої інфраструктури, підвищення рівня зайнятості сільського населення, зменшення трудової міграції, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва, нарощування його обсягів, покращання якості і безпеки сільськогосподарської продукції, охорони довкілля та відтворення природних ресурсів [3]. Оптимальним визначено останній варіант, оскільки він дасть змогу подолати кризову ситуацію в забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку сільських територій.

Впровадження сучасної ринкової системи державної підтримки сільського господарства та сільських територій сприятиме створенню балансу державного впливу на сільських територіях. Політика розвитку агропромислового виробництва має стати складовою частиною політики сільського розвитку, а не навпаки.

Багато потреб населення повинні задовольняти об'єкти соціальної інфраструктури, які в більшості сільських населених пунктів не функціонують. Одним із способів державного регулювання розвитку сільських територій є фінансування соціальної інфраструктури населених пунктів. Основними джерелами фінансування функціонування соціальної інфраструктури на сільських територіях є державний, обласний та районний бюджети, добровільні внески громадян та позабюджетні надходження. Разом з тим, головна роль у формуванні фінансових ресурсів на утримання соціальної інфраструктури більшою мірою відводиться місцевим бюджетам. Коштів місцевих бюджетів недостатньо навіть для простого відтворення соціальної інфраструктури села. Кошти місцевих бюджетів формуються насамперед за рахунок місцевих податків і зборів, які сплачують підприємства, розташовані на території відповідної територіальної одиниці. Бюджети сільських рад залежать, насамперед, від рівня економічного розвитку та величини внесків аграрних підприємств, фінансовий стан яких забезпечує дуже низьку наповнюваність місцевих бюджетів.

З кожним роком дедалі більше ускладнюється й функціонування сільських рад поряд з дефіцитом місцевих бюджетів. Особливу увагу потрібно приділяти підвищенню якості управлінських кадрів, підготовці та підвищенню кваліфікації працівників органів місцевого самоврядування [5]. Програми соціально-економічного розвитку, а також відповідні річні плани і бюджети мають складатися за принципом «знизу – вверху» з урахуванням інвестиційного потенціалу державного і місцевих бюджетів, а також галузевих міністерств у плані дотримання встановлених соціальних нормативів.

Під час розробки та реалізації політики соціально-економічного розвитку сільських територій особливої уваги заслуговує проблема забезпечення селян робочими місцями і належним рівнем оплати праці. На сьогодні не врегульовано питання щодо визначення зайнятості осіб, які мають у власності або користуванні земельну ділянку (пай).

Також важливою передумовою успішної модернізації аграрного сектора є диверсифікація економічної активності на селі. Зайняте населення, яке вивільняється з сільського господарства з різних причин, може займатися не-сільськогосподарськими (альтернативними) видами діяльності. Несільськогосподарська зайнятість може стати фактором стабілізації та зростання доходів селян. Тобто потенційно можливе повне використання не тільки сільськогосподарських угідь, але й природних та рекреаційних ресурсів, сприятливого середовища проживання.

Для розвитку підприємницьких ініціатив, задоволення потреби в кадрах у сфері надання послуг та орієнтації безробітних на самостійну зайнятість важливу роль також має відігравати державна служба зайнятості, що може здійснювати навчання безробітних та забезпечення їх необхідними інформаційно-консультаційними послугами, що дасть змогу їм відкрити власну справу. Досить перспективним є створення локальних центрів перероблення, перенесення у сільську місцевість деяких видів промислових виробництв, що сприятиме наповненню місцевих бюджетів та акумуляції людського капіталу через покращання умов життя і підвищення доходів селян.

Забезпеченість ринку праці трудовими ресурсами в сільській місцевості пов'язана з рівнем розвитку соціальної та виробничої інфраструктури. Для залучення працездатних осіб у сільських регіонах потрібно створити та забезпечити належного рівня культурно-побутові умови, медичне обслуговування, освіти. Тільки розвинена інфраструктура допоможе наблизити сільський спосіб життя до міського і привабити молодь для життя та праці в сільській місцевості.

Щодо розвитку матеріальної бази сільської соціальної інфраструктури, то необхідно, по-перше, поступово відновлювати державне інвестування (хоча б до обсягів, передбачених законодавством), а по-друге – запроваджувати прозорий і жорсткий порядок використання бюджетних коштів, які виділяються на створення інфраструктурних об'єктів [6]. Важливим напрямом державного регулювання розвитку соціальної інфраструктури є політика підтримки молодих і багатодітних родин, розвитку мережі медичних установ для матері і дитини, мережі дошкільного виховання, закладів для людей по-

хилого віку. При вирішенні завдань подолання соціального занепаду села особливої уваги потребують найбільш вразливі (проблемні) сільські поселення і території.

Висновки. На нашу думку, соціально-економічний розвиток сільських територій є важливою складовою соціальної та регіональної державної політики. У сучасних економічних умовах він має базуватися на нових засадах організаційного забезпечення та фінансування. Необхідно визначити пріоритети державного регулювання, зокрема підтримки комплексного розвитку сільських територій, виходячи з соціальних потреб сільського населення.

Забезпечення та впровадження напрямів державного регулювання сталого розвитку сільських територій можливо за умов участі та співробітництва підприємницьких структур, органів державного та місцевого управління та громадськості.

Література:

1. Гайдуцький П.І. Про основні засади реформування системи державної підтримки сільського господарства та сільської території / П.І. Гайдуцький // Економіка АПК. – 2005. – № 11. – С. 43-48.

2. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року [Електронний ресурс] / Міністерство аграрної політики та продовольства України. - Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?9678>.

3. Державна цільова програма сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року [Електронний ресурс] / Міністерство аграрної політики та продовольства України. - Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?10005>.

4. Концепція Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року [Електронний ресурс] / Міністерство аграрної політики та продовольства України. - Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?9689>.

5. Кропивко М.Ф. Організація державного та самоврядного управління розвитком сільських територій / М.Ф. Кропивко // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матер. VII річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 120-123.

6. Прокопа І.В. Соціальні аспекти розвитку сільських територій / І.В. Прокопа // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матер. VII річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 94-99.

УДК 657.2 (091)

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В УМОВАХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Собченко А.М., к.е.н., доцент

Херсонський державний аграрний університет

Визначено особливості управлінського обліку в сільськогосподарському виробництві, які спричинені технологією вирощування біологічних активів та виробництва продукції і впливають на його організацію та методику, до них належать використання землі як основного ресурсу, біологічні активи, сезонність виробництва, тривалість операційного циклу, матеріальні та трудові ресурси тощо.

Peculiarities of management accounting in agriculture, which caused production technology of biological assets and production and affect its organization and methods, these include the use of land as the main resource, biological assets, seasonality of production, duration of operating cycle, material and human resources, etc.